

ایران - بلژیک

عهدنامه مودت و تجارت

بیست و دوم جمادی الاول ۱۲۵۷ هـ.ق / چهاردهم جولای ۱۸۴۱ م.

درآمد:

اولین عهدنامه مودت و تجارتی که بین ایران و بلژیک منعقد شده، همین عهدنامه است که در اسلامبول بین میرزا جعفرخان مشیرالدوله از ایران و وزیر مختار بلژیک به سال ۱۲۵۷ ق./ ۱۸۴۱ م. به امضا رسیده است. مرحوم اعتماد السلطنه در جلد اول مرآت البلدان، ذیل وقایع سال ۱۲۵۷ قمری چنین می‌نویسد:

«هم در این سال محمد ناصرخان قاجار حاکم استرآباد به دربار همایون معروض داشت که طوایف ترکمانیه در حدود گرگان آغاز شورش و طغیان و نهب و غارت گذاشته و اینک به استرآباد سرایت کرده است. برحسب امر پادشاهی اردشیر میرزا حاکم مازندران مأمور به دفع آنها شد، اشرار را قلع و قمع و مقتول و اسیر نموده عاقبت آن طایفه قبول خدمت نموده گروگان و پیشکش دادند... میرزا جعفرخان مشیرالدوله که در هنگام یورش اتراک و گرگان، به سفارت اسلامبول مأمور و از اردوی همایون مرخص شد، پس از چند سال توقف در آنجا و مراده‌ای که با سفرای دول متحابه و میل ایشان به مخالطه و دوستی با دولت علیه ایران، با سفیر دولت بلژیک، به رخصت اولیای دولت علیه عهد دوستی بسته و عهدنامه را به مضمون شرح ذیل به دارالخلافه فرستاد...»

صورت عهدنامه منعقدہ فیما بین دولت علیه ایران و دولت بهیة بلجیق که در اسلامبول بتوسط عالیجاه میرزا جعفرخان استقرار یافته

فهرست مندرجات

مقدمه

فصل اول - مودت.

فصل دویم - تردد اتباع دولتین فخیمتین، اجاره محل تجارت و سکنی.

فصل سیم - درباب گمرکات تجارت اتباع دولتین.

فصل چهارم - در باب تأمین امنیت اتباع دولت بهیة بلجیق در ایران.

فصل پنجم - در باب مأمورین تجارت و امتیازات و محل اقامت آنها.

فصل ششم - در باب وقوع اختلاف فیما بین اتباع مملکتین و ترتیب حل آن، در باب

افلاس و ورشکستگی اتباع دولتین و متروکات ایشان.

فصل هفتم - مدت عهدنامه، متمم عهدنامه

مقدمه

حمداً لمن ظهرت في الكون حِكْمَةٌ بتأسيس العهود و بدت في العالم مشيته
بتمهيد العقود، انا بعد بر خردمندان تيز هوش و تيز هوشان سخن نيوش پوشيده نيست
كه جناب رب العباد انتظام امور معاش و معاد عباد رابه قبضه ارادت و اختيار سلاطين با
عدل و داد دادنا كافيه براي در تحصيل مال و حصول آمال و انجاح مطالب و اسعاف
مآرب طريق مهرباني و وداد سپرند و پيرامون تعاند و خلاف حساب نگروند. تبين اين
مقال آنكه، اعليحضرت كيوان رفعت، مشتري سيرت بهرام سطوت، خورشيد شوكت،
ناهيد بهجت، عطار فطنت، قمرطلعت، مالك ممالك محروسه ايران و وارث تاج و
تخت سلاطين كيان، ظل الله في الارضين، كهف الاسلام و المسلمين محمد شاه فاجار [۱]
خَلَّدَ اللهُ ايام سلطنته الي آخر الدوران و اعليحضرت فلك رفعت، قضا آيت، قدر رتبت،
پادشاهي تمامي ممالك بلجيق لينوئوبد اذام الله تعالى ايام سلطنته الي آخر الزمان، هر دو
على التسويه چنين مناسب ديدند كه به جهت تأسيس قواعد دوستي و محبت و تمهيد
مراسم محاوبت و مودت و ترفيه حال رعيت و گشايش ابواب منافع تجارت بر روي
عامه تجارت بر روي عامه رعايا و قاطبه براي مابين دولتين عليتين معاهده دوستي و
تجارت منعقد و برقرار شود، لهذا دولت عليه ايران عاليجاه مقرب الخاقان ميرزا
جعفرخان [۲] مهندس باشي عساكر منصوره و ايلچي مختار دولت عليه ايران در دربار
عثمانيه، صاحب نشان صورت همايون و نشان اول شير و خورشيد سرتيبي و صاحب دو
حمائل افتخار سرخ و سبز و نشان افتخار دولت عليه عثمانيه را از قرار دستخط
اعليحضرت همايون و امضاء جناب جلالتمآب اجل افخم حاج ميرزا آقاسي [۳] سلمه الله
تعالی در اين خصوص وكيل و مختار نموده و اعليحضرت پادشاه بلجيق از قرار دستخط

همایون و امضا نامه جداگانه، جناب بارون فرانسوا ژان دزیره بهر^۱ وزیر مختار دولت بهیة بلجیق مقیم اسلامبول، صاحب منصب و نشان اعلیحضرت پادشاه تمامیت مملکت بلجیق و صاحب نشان آبرو و عزت فحیمه فرانسه و صاحب نشان درجه اول افتخار دولت علیة عثمانیه را در این باب مأذون و مختار ساخته، لهذا مأمورین مذکورین بعد از تبدیل اختیارنامه طرفین، قرار معاهده را در ضمن هفت ماده به نهج آتیه دادند:

ماده اول - فیما بعد، مابین دولت علیة ایران و دولت بهیة بلجیق و تبعه ایشان اساس دوستی مؤتداً پایدار و برقرار باشد.

ماده دوم - تبعه دولتین فحیمتین آمنأ و سالمأ به مملکت یکدیگر تردد و گشت و گذار نمایند و هر کدام خواهند با کرایه برای امر تجارت و نشیمن خود منزل و حجره و انبار اجاره کنند مأذون و از طرف مباشرین دیوان ممانعت نشوند و در حق آحاد رعیت دولتین علیتین رعایت عزت و حرمت ملحوظ شود و از اجحاف و ستم محفوظ و مصون باشند و اگر یکی از دولتین بهتین با دولت دیگر جنگ و محاربه داشته باشد اصلاً به دوستی ابدی این دو دولت خلل نخواهد رسید.

فصل سیم - اشخاصی که از تبعه دولتین بهتین به عنوان تجارت یا سیاحت به ممالک یکدیگر می روند یا توقف می نمایند، در حق آنها لازمه احترام مرعی شود و از عوارض و تقسیم معاف باشند و در وقت دخول و خروج تجار دولت بلجیق از امتعه دولتین بهتین در یکجا یکدفعه از صد پنج گمرک زیاده مطالبه نشود و از امتعه تجار دولت علیة ایران مثل تبعه دولتین متحابتین فرانسه و انگلیس موافق تعرفه رفتار گردد.

ماده چهارم - از تبعه دولت بهیة بلجیق اگر به طریق سیاحت یا تجارت به ممالک دولت علیة ایران تردد نمایند، برای امنیت و سلامتی آنها از طرف دولت علیة ایران احکام و مناشیر [۴] عبور مرحمت شود که کسی مزاحم و مانع آنها نشود و حمایت از آنها بنمایند.

۱. Baron Francois Jean Désire Behr، اصل: بارون فرانسوا ژان وزیر بحر.

ماده پنجم - دولت علیّه ایران مأذون نمایند که دو نفر رئیس تجار از دولت بلجیق در تبریز و در دار الخلافه طهران مقیم شوند که به امور تبعه دولت خود واری کنند و همچنین اگر امنای دولت علیّه ایران بخواهند که در شهرهای بروکسل^۱، آنورس [۵] مملکت بلجیق رئیس تجار بگذارند مأذون خواهند بود.

ماده ششم - اگر مابین تبعه جانبین از بابت معامله نزاع و دعوایی اتفاق افتد به استحضار رئیس تجار یا ترجمان آن دولت، موافق شریعت و عادت مملکت قطع و فصل آن دعوا شود و در صورتی که یکی از تبعه دولتمین مفلس و ورشکسته شود، بعد از تشخیص و تحقیق، اموال و اسباب او را فیما بین ارباب طلب به طور غرماً [۶] بالسویّه تقسیم نمایند و همچنین در وقت وفات یکی از تبعه طرفین، اموال و متروکات او به رئیس تجار آن دولت تسلیم شود.

ماده هفتم - ان شاء الله تعالی این عهدنامه دوستی و تجارتی ابدالدهر با کمال صداقت و دقت از طرفین ملحوظ و مرعی خواهد شد و به هیچ وجه خلل و نقصانی به اجزای آن راه نخواهد یافت. این عهدنامه دوستی و تجارتی در دو نسخه تحریر و املا شده و از جانب وکلای طرفین ممضی و مختوم گشته و مبادله گردید. به تاریخ روز چهارشنبه بیست و دویم جمادی الاولی مطابق سال اودنیل [۷] سنه یک هزار و دو بیست و پنجاه و هفت هجری و مطابق چهاردهم شهر جولای سنه یک هزار و هشتصد و چهل و یک عیسوی در دارالخلافه اسلامبول سمت انجام پذیرفت.

شرط نامه دولت بلجیق که تمیمه عهدنامه سابق شده

نظر باظهار جناب بارون فرانسوا ژان دزیره بهر و ملاحظه کتاب تعرفه به سبب تغییر فقره آخر ماده سیم عهدنامه مبارکه که متعلق به گمرک تبعه دولت علیّه ایران و دولت

۱. اصل: بروکل.

بھیہ بلجیق است نظام گمرک دولت بلجیق مغشوش و پریشان می‌شد، لهذا مأمورین طرفین محض ملاحظه صلاح دولتین علنیتین^۱ قرار فقره مزبوره را به این نحو دادند که تبعه دولتین گمرک را وقت ورود و خروج به مملکت یکدیگر مانند شرط اول عهدنامه تجارتی دولت بهیہ انگلیس که این اوقات مابین دولت علیه ایران و دولت مشارالیه منعقد شده است کارسازی نمایند. این شرط نامه جداگانه ان شاء الله تعالی بعد از تصدیق و امضای امنای دولتین ذی شوکتین در مدت چهار ماه یا کمتر در اسلامبول مبادله خواهد شد و همان قدر قوت و قدرت خواهد داشت که گویا در عهدنامه مبارکه که در بیست و دویم^۲ جمادی الاولی منعقد گشته است لفظاً بلفظ مندرج شده، به تاریخ پانزدهم شهر ذی حجه الحرام سنه یک هزار و دوست و پنجاه و هفت هجری در اسلامبول قلمی و مبادله گردید.

توضیحات عهدنامه تجارتی

- ۱ - محمد شاه قاجار: نوه فتحعلی شاه و پسر بزرگ و ارشد عباس میرزا نایب السلطنه، به سال ۱۲۲۲ ق متولد شد و پس از درگذشت عباس میرزا (۱۲۴۹ هـ. ق) بسمت ولایتمهدی و حکومت خراسان و آذربایجان منصوب و روانه تبریز گردید. پس از درگذشت فتحعلی شاه به سال ۱۲۵۰ ق. در سن ۲۷ سالگی در تبریز جلوس کرد، لیکن ۶۰ نفر از پسران فتحعلیشاه که در اطراف ایران حکومت داشتند و هر یک داعیه سلطنت در سر می‌پروراندند با لشکر و استعداد آماده مبارزه شدند، اما کفایت قائم مقام مدعیان سلطنت را از سر راه برداشت و او را به سلطنت تمامی ایران رسانید. محمد شاه در سال ۱۲۶۴ ق. در قصر محمدیه واقع در غرب تجریش درگذشت.^۱
- ۲ - میرزا جعفرخان: میرزا سید جعفرخان (مهندس باشی - مشیرالدوله) اصلاً فرآهانی و پسر میرزا محمد تقی وزیر، یکی از بزرگان رجال دوره قاجاریه است که از اواسط عهد سلطنت فتحعلی شاه تا اواسط سلطنت ناصرالدین شاه همواره عهده‌دار مشاغل مهم دولتی بود. وی جزو پنج نفر اولین دسته محصلین اعزامی به خارج کشور بود که در سال ۱۲۳۰ ق. به دستور عباس میرزا و وزیر با

۱. اصل: علنیت.

۲. اصل: بیست و یکم.

۱. دهخدا.

کفایت او میرزا بزرگ قائم مقام روانه انگلستان شد. در سال ۱۲۵۲ ق. به سفارت استانبول و اقامت در دربار عثمانی مأمور و روانه گردید، به سال ۱۲۵۷ ق. عهدنامه تجارتمی فیما بین دولتین ایران و بلژیک [= همین عهدنامه] و یک سال بعد عهدنامه ایران و اسپانیا را منعقد نمود. میرزا جعفرخان در مجلسی که در سال ۱۲۶۳ ق. از علما و رجال برای مناظره با سید علی محمد باب با حضور ولیعهد در تبریز تشکیل یافت حضور داشت. در سال ۱۲۷۵ ق. پس از عزل میرزا آقاخان اعتمادالدوله از صدارت، به ریاست دارالشورای دولتی برقرار گردید و به سال ۱۲۷۸ ق. از طرف شاه متولی آستانه قدس رضوی شد و یک سال بعد در مشهد از دنیا برفت. مرحوم مشیرالدوله سرمایه وافر از علوم قدیمه و جدیده داشته و بسیار خوب و شیوا به فارسی تحریر می‌کرده است، بغیر از «رسالة تحقیقات سرحدی» دارای آثار زیر است:

۱- طرز حکومت ایران و مقایسه آن با حکومت‌های اروپا.

۲- کتاب حساب.

۳- کتاب جغرافیای جهان.

۴- کتابچه سفارت میرزا جعفرخان مشیرالدوله.^۱

۳- حاجی میرزا آقاسی: حاج میرزا عباس یا ملا عباس ایروانی متخلص به فخری و معروف به حاج میرزا آقاسی پسر حاجی میرزا مسلم ایروانی که مدت ۱۴ سال صدراعظم محمدشاه قاجار بود و مردم در غیابش او را حاجی یا حاجی آقا می‌گفتند و نیز گویند چون عنوان وزیر و صدراعظم را نمی‌پسندید عنوان شخص اول مملکت یافت.^۲

وی قریحه شاعری داشت و در شعر فخری تخلص می‌کرده. اشعار عارفانه می‌سرود و اشعارش در «اکسیر التواریخ» ضبط است. در دوره صدارت او به علت مخارج بی‌حساب و به سبب عدم اطلاع او از جریان امور، خزانه دولت تهی شد. گویند در دوره صدارت ۱۴۳۸ قریه و مزرعه داشت که آنها را به محمد شاه هبه کرد.^۳ حاجی میرزا آقاسی بعد از فوت محمد شاه به آستانه حضرت عبدالعظیم پناه برد و در آنجا متحصن شد تا اینکه ناصرالدین شاه از تبریز به تهران رسید و حاجی با اجازه او رهسپار عتبات گردید و بعد از یک سال اقامت در کربلا به سال ۱۲۶۵ ق. در آنجا درگذشت.^۴

۴- مناشیر: جمع منشور به معنی فرمان.^۵

۵- آنورس (Anvers) یا آنور یا آنتورپ یا آنتورپن، ایالتی در شمال بلژیک، از مراکز عمده تجارت و صنعت الماس و محل یکی از قدیمترین بورسها [تأسیس ۱۴۶۰ م.] می‌باشد. آنورس مولد روبنس و وان دیک است. از بناهای عالی فراوان آن می‌توان کلیسای جامع نوتردام [Notr

۲. درین مورد رک: بامداد ۲۴۱/۱ به بعد؛ آجودانباشی ۱۱۹ به بعد. ۳. ناسخ التواریخ ۴۰/۲.

۴. درین مورد رک: منتظم ناصری ۱۱۹۳/۳ روضة الصفا، ج ۱۰.

۵. درین مورد رک: بامداد ۲۰۳/۲ به بعد؛ صدرالتواریخ ۱۵۲ به بعد؛ آجودانباشی ۱۷۵ به بعد.

[dam و تالار اصناف را نام برد.]^۶

۶ - مُرْمَا: مُرْمَا کردن در تداول عامه یعنی تقسیم کردن مال ور شکسته و مفلس به نسبت طلب طلبکاران، یعنی بهره بهره کردن مال ورشکستگی را میان طلبکاران به تساوی در ضرر.^۷

۷ - اودنیل (udil): یا سال گاودومین سال از دوره‌ای دوازده ساله در نوعی گاهشماری منسوب به خطائیان و ایغورها که اصلاً چینی و ترکی است و پس از استیلای مغول در ایران رواج یافت. اسم هر یک از سال‌های این دوره مرکب از اسم یک جانور باضافهٔ ئیل (ie) [= سال] است که ترجمهٔ اسامی حیوانات در نصاب الصبیان در دو بیت آمده:

موش و بقر و پلنگ و خرگوش شمار
زین چار چو بگذری نهنگ آید و مار
و آنگاه به اسب و گوسفند است حساب
حمدونه و مرغ و سگ و خوک آخر کار^۸

۶. ناظم الاطباء.

۷. مصاحب.

۸. دهخدا.

۹. مصاحب.

ایران - بلژیک

صورت عهدنامه دولتین علیتین بلجیق در ایران

فهرست مندرجات

مقدمه

فصل اول - مودت.

فصل دوم - مأمورین سیاسی و پذیرایی و امتیازات مشارالیه.

فصل سوم - اتباع طرفین در ممالک یکدیگر و تجارتی که مجاز به آن هستند، حقوقی را که مومی‌الیهم دارا و قوانینی که در صورت تجارت مطیع به آن هستند، تذکره.

فصل چهارم - سفاین و مال التجاره طرفین و حقوق متعلق به آن.

فصل پنجم - محاکمات، مرافعه مابین تبعه بلجیق در ایران، مرافعه مابین تبعه ایران و بلجیق در ایران، مرافعه مابین اتباع بلجیق و خارجه در ایران، مرافعه مابین تبعه ایران و غیره در بلجیق، محاکمه مسائل جرم و جنایتی در مملکتین.

فصل ششم - در باب متروکات تبعه دولتین.

فصل هفتم - قونسول‌ها و امتیازات و محل اقامت آنها، اعمالی که بر مشارالیهم ممنوع است، قوانینی که در صورت تجارت مطیع به آن هستند.

فصل هشتم - عدم قطع روابط در صورت جنگ با دولت ثالث.

فصل نهم - مدت عهدنامه و تصدیق آن.

[مقدمه]

چون اعلیحضرت خورشید رایت، پادشاه اعظم و شاهنشاه افخم، سلطان بالاستقلال کلّ ممالک ایران و اعلیحضرت نوبود اول پادشاه بلجیق و خسرو باذل و نامدار مایل هستند که از دوستی و اتحاد خود بهمدیگر دلیل تازه بدهند و پیشرفت تجارت ممالک خود را بیشتر از سابق محرک شوند، لهذا مقرر داشتند که عهدنامه [ای] منعقد و برای تقدیم این کار، اعلیحضرت شاهنشاه کلّ ممالک ایران، جناب جلالتمآب مقرب المخافان، فرخ خان امین‌الملک، سفیر کبیر دولت علیه ایران صاحب تصویر همایون و حمایل آبی و دارای کمر مکّلل به الماس و غیره و غیره و غیره را و اعلیحضرت پادشاه بلجیق، ویکونت شارل ویلن^۱ چهاردهم، وزیر امور خارجه خود از اجزای مجلس وکلّ و دارای نشان مخصوص خود و صاحب نشانهای بزرگ خاچ آهنی و سن ژانویه و سلک نتردام کونسسیون دوپلا ویسوزا^۲ و سلک سن موریس و سن لازار، صاحب نشان مجیدیه از رتبه اول و نشان بزرگ سلک امپراطوری عقاب سفید و سلک ستاره قطب شمالی و سن ژوزف و سلک سوور^۳ و غیره و غیره و غیره را وکلای مختار خود تعیین نمودند و ایشان بعد از آنکه در بروکسل مجتمع شدند و اختیار نامه‌های خود را مبادله نمودند و موافق ترکیب رسمی دیدند فصول آتیه را برقرار کردند.

1. Viconte Charles Villen.

۲. Conception de Villa Viciosa، اصل: نتردام کتیسون ویلاو یسوزا.

۳. Sauveur، اصل: سوور.

فصل اول - فیما بین دولت علیّه ایران و رعایای آن دولت و دولت بهیّته بلجیق و رعایای آن دولت بعد از این نیز دوستی صادق و اتحاد محکم برقرار خواهد بود.

فصل دویم - سفرای کبار یا مأمورین دیپلماتیک که هر یک از دولتین معاهدتین بخواهند به دربار یکدیگر مأمور و مقیم سازند، همان رفتار و سلوکی که در حق سفرای کبار و وزرای مختار و مأمورین دیپلماتیک دول کامله الوداد و اتباع آنها معمول می‌شود، بعینهما همان رفتار نیز در حق سفرای کبار و مأمورین دیپلماتیک دولتین علیتین و اتباع ایشان معمول و مجری و به همان امتیازات محظوظ خواهند بود.

فصل سیّم - تبعه دولتین علیتین معاهدتین از قبیل سیّاحان و تجّار و پیشه‌ور و غیرهم که در مملکتین سیاحت یا توقّف نمایند، بالتسویه از جانب حکّام ولایات و وکلای طرفین به عزّت و حمایت قادرانه بهره‌مند خواهند گردید و در هر حال سلوکی که نسبت به اتباع دول کامله الوداد منظور می‌شود در حقّ ایشان نیز منظور خواهد شد و بالمفاوضه مأذون و مرخص هستند که هرگونه امتعه و اقمشه و محصولات چه از راه خشکی و چه از راه دریا به مملکت یکدیگر ببرند و بفروشند و مباحه و معاوضه نمایند و به هر بلدی از بلاد مملکتین که خواهند حمل و نقل نمایند و مأذون خواهند بود که خانه‌ها و دکاکین و انبارها به جهت مسکن و امور تجارّتی خود کرایه نمایند، بی آن که از جانب کارگزاران به دولتین ممانعتی بشود.

به جهت امنیّت رعایای دولت بلجیق که بخواهند به عزم سیاحت یا تجارّات در ممالک ایران سیر نمایند، لازمه احکام و فرامین و تذکره که موجب رفع موانع و مایه تقویت و حمایت باشد به ایشان داده خواهد شد ولیکن این فقره مقرّر است که تجّار طرفین که اقدام به تجارّات داخله مملکتین نمایند مطیع قوانین ملکی که محلّ تجارّات مزبوره باشد خواهند بود.

فصل چهارم - کشتیهای تجارّتی طرفین و هرگونه امتعه و اقمشه که اتباع دولتین معاهدتین به مملکت یکدیگر نقل نمایند و یا از مملکت همدیگر بیرون ببرند، وجه گمرکی که از کشتیهای تجارّتی و اتباع دول کامله الوداد حین ورود امتعه و محصولات ایشان به ولایات دولتین و حین خروج از مملکتین مطالبه می‌شود از ایشان نیز مطالبه

خواهد شد و حق و وجه علاحدہ به هیچ اسم و رسم در دولتین علیتین مطالبه نخواهد شد.

فصل پنجم - در ممالک محروسه ایران اگر فیما بین اتباع دولت بھیتہ بلجیق مرافعه یا مباحثه یا منازعه روی دهد، طی گفتگو و اجرای عدالت آن بالتامام به عھدہ وکیل یا قونسول دولت بھیتہ بلجیق خواهد بود اگر متوقف در محل و مکان این مرافعه و مباحثه و منازعه بوده باشد و الا در مملکتی که اقرب به مکان مزبور است خواهد بود تا وکیل و یا قونسول مزبور طی گفتگو را بر وفق قوانین متداوله در مملکت بلجیق خواهد کرد.

هرگاه مرافعه یا مباحثه یا منازعه فیما بین تبعه دولت بھیتہ بلجیق و اتباع دولت علیہ در مملکت ایران حادث گردد، در محلی که وکیل یا قونسول دولت بھیتہ بلجیق مقیم باشد مقالات متداعین و تحقیق و تدقیق و اجرای حکم به عدل و انصاف در محکمه دولت علیہ ایران که محل عادیہ طی این گونه امورات است با حضور احدی از متسبان وکیل یا قونسول دولت مزبوره خواهد بود.

مرافعه یا مباحثه یا منازعه در مملکت ایران فیما بین اتباع بلجیق و تبعه سایر دول واقع شود، تحقیق و اجرای حکم آن به عھدہ وکلاء یا قونسولهای طرفین خواهد بود، کذا لک گفتگو و منازعاتی که فیما بین تبعه دولت علیہ ایران و اتباع دولت بھیتہ بلجیق و تبعه سایر دول خارجه در ممالک بلجیق اتفاق افتد قرار انجام آن به نحوی خواهد بود که اتباع دول کامله الوداد در مملکت مزبوره معمول و مرتب می شود.

تبعه دولت علیہ ایران در مملکت بلجیق و اتباع دولت بھیتہ بلجیق در ممالک ایران اگر متهم به گناہان کبیره گردند به نھجی که در مملکتین مزبورین با اتباع دول کامله الوداد رفتار می شود با ایشان نیز معمول و مرتب و قطع و فصل خواهد شد.

فصل ششم - در صورت وفات یکی از رعایای دولتین در ممالک طرفین در باب ترکه میت همان رفتار معمول خواهد بود که نسبت به ترکه رعایای متوفی دول کامله الوداد مجری است.

فصل هفتم - دولتین معاهدتین به جهت حمایت اتباع و تقویت امور تجارت و

فراهم نمودن اسباب حصول معاشرت دوستانه و عادلانه فیما بین تبعهٔ جانبین چنین اختیار نمودند که از طرفین سه نفر قونسول برقرار گردد.

قونسولهای دولت علیّهٔ ایران در دارالسلطنهٔ بروکسل و آن روس^۱ و بی‌یو^۲ اقامت خواهند داشت و قونسولهای دولت بهیّهٔ بلجیق در دارالخلافةٔ طهران و دارالسلطنهٔ تبریز و بندر اوشهر مقیم خواهند بود. این قونسولهای دولتین معاهدتین بالسویه در محل متوقفهٔ مسکونهٔ مملکتین محروسین از اعزازات و امتیازات و معافاتی که قونسولهای دول کاملهٔ الوداد در ممالک جانبین محفوظاند بهره‌یاب خواهند گردید.

مأمورین دیپلوماتیک و قونسولهای دولت علیّهٔ ایران رعایای بلجیق را نه در ظاهر و نه در خفیه حمایت نخواهند کرد. مأمورین دیپلوماتیک و قونسولهای دولت بهیّهٔ بلجیق رعایای ایران را نه در ظاهر و نه در خفیه حمایت نخواهند کرد.

قونسولهای دولتین معاهدتین که در ممالک طرفین مشغول تجارت شوند مطیع خواهند بود به همان قوانین و رسومی که سایر رعایای دولت متبوعهٔ ایشان که مشغول تجارت مزبوره میباشند مطیع هستند.

فصل هشتم - در صورت ظهور جنگ فیما بین یکی از دولتین معاهدتین و یک دولت دیگر به هیچ وجه خللی نخواهد رسید به دوستی و اتحادی که باید تا ابد فیما بین دولتین معاهدتین برقرار بماند.

فصل نهم - این عهدنامهٔ دوستی و تجارتی که بملاحظهٔ کمال صداقت و دوستی و اعتماد فیما بین دولتین محروسین ایران و بلجیق منعقد شده بعون الله تعالی از تاریخ روز مبادله امضانامجات طرفین تا ده سال از جانبین به صدق و راستی مرعی و محفوظ خواهد بود، اما اگر یک سال پیش از انقضای این موعده مقررّه هیچ یک از دولتین میل خود را در توقیف اجرای این عهدنامه رسماً به دولت دیگر اعلام نکرده باشد، عهدنامهٔ حال برقرار خواهد ماند. تا مدت یک سال بعد از تاریخ، روز اظهار چنان اعلامی هر وقتی که اعلام مزبور ظاهر شود وکلای مختار دولتین معاهدتین تعهد می‌کنند که

۱. Anvers رک: عهدنامهٔ ایران - بلژیک مورخه ۱۲۵۷ ق.

2. Liege.

امضانامجات پادشاه ذی جاه خود را در ظرف دوازده ماه یا زودتر هرگاه میسر شود در طهران یا بروکسل یا در اسلامبول مبادله نمایند.

وکلائی مختار دولتین علیتین معاهدتین این عهدنامه مبارکه حاضره را به خط و مهر خود مرقوم و مختوم نمودند. این عهدنامه مبارکه حاضره در دو نسخه به زبان فارسی و فرانسه در بروکسل فی نهم شهر ذیحجه الحرام سنه یک هزار و دوست و هفتاد و سه هجری تحریر یافت

محل خط و مهر ویکونت ویلن ۱۴

وزیر امور خارجه بلجیق

محل خط و مهر فرّخ خان

وزیر مختار دولت علیّه ایران

درفش کاویانی



<https://derafsh-kaviyani.com/>
<https://the-derafsh-kaviyani.com/>